

Upoznajmo baštinu – muzejske publikacije za djecu i mlade Muzeja grada Splita

Gorana Barišić Bačelić

Muzej grada Splita

gorana.bb@gmail.com

Sažetak

U radu su opisane muzejske publikacije za djecu i mlade u izdanju Muzeja grada Splita do ljeta 2012. godine. Sukladno ulozi muzeja kao ustanove koja prikuplja, čuva i prezentira kulturno-povijesnu i umjetničku baštinu grada Splita, i misiji Muzeja kao mjesta koje teži biti aktivni čimbenik u očuvanju i promicanju svjesnosti o važnosti baštine, ona je u fokusu svih muzejskih izdanja. Baština je grada Splita, kroz različite teme i pristupe koji će ovdje biti predstavljeni, interpretirana i u edukativnim publikacijama kojima je cilj da djeci i mladima približe ideju muzeja i izgrade pozitivan odnos prema baštini.

Ključne riječi: muzej, edukacija, izdavaštvo, muzejski korisnici, Split

Pisana riječ oduvijek je prisutna u muzeju, bilo kao muzejski predmet ili njegov tumač u vidu brojnih vrsta muzejskih izdanja poput kataloga izložbi, kataloga muzejskih zbirki ili vodiča po stalnim postavima. Kvaliteti muzejskih izdanja odnedavno se pridaje sve veća pozornost s obzirom da su ona komunikacijsko i prezentacijsko sredstvo usmjereno (ne isključivo) muzejskoj publici neograničenog roka trajanja – ona *žive* i nakon zatvorene izložbe, promjene postava, *unutar* i *izvan*¹ muzeja. Tome u prilog govori i ciklus tematskih radionica koje je organizirao Muzejski dokumentacijski centar u Zagrebu pod zajedničkim naslovom *Kako objaviti dobru muzejsku knjigu?*, a bavi se specijaliziranim pitanjima i problematikom iz suvremenog muzejskog nakladništva. Druga tema u nizu radionica naslovljena je *Muzejske publikacije za djecu i mlade*.² Muzejski djelatnici čiji je rad usmjeren na edukaciju u muzeju, a to su u prvom redu muzejski pedagozi, na radionici su imali prigodu razmotriti i raspraviti različite aspekte i pristupe muzejskom nakladništvu za djecu i mlade. Razmatrao se svaki pojedini segment takvih izdanja – od općih smjernica za izradu, svrhe i namjene, kategorija čitatelja ili korisnika (kojeg Ž. Vujić objašnjava kao širi, odnosno kao krovni pojam, a koji je kao takav u sebe mogao uključiti i posjetitelje izložbi, i sudionike predavanja i radionica, i korisnike istraživačkih

¹ Iako se muzejske publikacije mogu naći uglavnom u muzejima koji ih izdaju, Muzej grada Splita trudi se da muzejska izdanja stignu do polica drugih muzeja, knjižnica i škola.

² Više o ovom ciklusu radionica može se pronaći na internet-stranicama Muzejskog dokumentacijskog centra, www.mdc.hr.

servisa muzeja, i virtualne posjetitelje internetskih stranica muzeja³, a može se dodati i čitatelje muzejskih izdanja) i vrsta vizualnog i tekstualnog sadržaja. Predstavljani su i primjeri dobre prakse. Osmišljavanje muzejskih publikacija za djecu izrazito je složen i zahtjevan posao. On zahtijeva stručnost glede teme koja se prezentira, ali je jednako tako potrebno i pedagoško znanje radi prenošenja informacija djeci određene dobi (vrtićka, osnovnoškolska i srednjoškolska dob). Svaka publikacija ima estetski, literarni i odgojno-obrazovni zahtjev, koji se ispunjava na različite načine.⁴ Stoga rad na takvim izdanjima od autora i izdavača traži dodatna znanja i vještine kako bi bili uspješni u postizanju svoga cilja, a to je da baštinu koja se čuva u muzejima odgovarajuće interpretiraju i približe muzejskim posjetiteljima.

U Muzeju grada Splita pedagoško-edukativnom radu pristupa se sustavno od 2007. godine. Zbog važnosti Muzeja na kulturnoj mapi grada, ključno je bilo *oživjeti* njegovu odgojnu i obrazovnu ulogu koja se realizira kroz različite pedagoško-edukativne programe: opća i tematska vodstva po stalnim postavima i povremenim izložbama, muzejske radionice, edukativne projekte, izložbe i druge kulturne *akcije* kojima je cilj širenje muzejske publike jer ona u konačnici postaje i korisnik muzeja. U skladu s tim, Muzej je izdavač niza edukativnih publikacija namijenjenih najširoj publici, prvenstveno djeci i mladima.

Prvo je takvo muzejsko izdanje *Srednjovjekovne kuće u Splitu* proizašlo iz edukativnog projekta *Romanička kuća* održanog 2008. godine u Muzeju grada Splita povodom 13. muzejske edukativne akcije – Original (Sekcije za muzejsku pedagogiju i kulturnu akciju Hrvatskog muzejskog društva) i obilježavanja Međunarodnog dana muzeja. Promišljanje o originalnom, specifičnom i prepoznatljivom u gradu Splitu i njegovoj povijesti usmjerilo je program na razdoblje srednjega vijeka i kontinuitet življenja u kasnoantičkoj palači cara Dioklecijana. Tijekom trajanja programa održane su muzejske radionice na kojima se proučavala srednjovjekovna stambena arhitektura u Dioklecijanovoj palači, a kao cjelovit primjer poslužila je očuvana srednjovjekovna kuća u arhitektonskom sklopu Muzeja grada Splita koja je ujedno i dio njegova stalnog postava. Djelomično sačuvane srednjovjekovne stambene kuće građene u okviru Palače iznimno su važan svjedok toga vremena i predstavljaju vrijedan dio kulturne baštine Splita. Ciljevi programa bili su poticanje interesa za materijalnu baštinu Splita i podizanje svijesti o očuvanju srednjovjekovne stambene arhitekture. Stoga je ova publikacija i nastala kao smjernica za edukaciju mlađeg naraštaja u prepoznavanju raznolikosti i bogatstva graditeljskog nasljeđa grada Splita.⁵ Izdanje je namijenjeno starijima od deset godina, a sastoji se od teksta, fotografija, crteža i nacрта. Ovdje je potrebno istaknuti da je dio vizualnog materijala (fotografije i crteži) nastao u suradnji s učenicima V. gimnazije u Splitu i prof. Katarihom Domljanović. Učenici su sudjelovali na radionicama i terenskim istraživanjima pa su u ovaj projekt uključeni kao partneri koji su uočavajući karakteristike srednjovjekovnih stambenih građevina u splitskoj staroj gradskoj jezgri, fotografirali i crtali

3 Vujić, Ž. „Istraživanje korisnika baštine kao prilog jačanju struke (pa tako i one muzejsko pedagoške)“: Stanje struke: izazovi i mogućnosti // Zbornik VI. skupa muzejskih pedagoga / Zagreb: Hrvatsko muzejsko društvo, 2010. str. 12.

4 Cukrov, T. „Vodiči po muzeju za djecu – muzejska pedagogija danas“ // *Informatica museologica* 40, 3/4 (2009), str. 128.

5 Barišić, G. *Srednjovjekovne kuće u Splitu = Medieval houses in Split*. Split: Muzej grada Splita, 2010. str. 2

motive koji su kasnije uvršteni u publikaciju. Imajući na umu da sadržaj treba biti jasan, pregledan i razumljiv on je na stranicama podijeljen na tri dijela. Tako se na gornjem dijelu svake pojedine stranice nižu fotografije, u sredini tekst, a u donjem dijelu rječnik kojim su dodatno protumačeni pojedini pojmovi i nazivi. Važno je napomenuti da je publikacija dvojezična, odnosno sadrži tekst na hrvatskom i engleskom jeziku. Sadržaj je dovoljno ozbiljan, ali i zanimljiv i edukativan da zainteresira širu publiku pa tako i strane posjetitelje Muzeja kojih je iz godine u godinu sve više. To je bila dobra odluka, jer je naklada od petsto primjeraka rasprodana, što je slučaj i s gotovo svim ostalim edukativnim izdanjima Muzeja grada Splita.

Priče iz muzeja autora Jasena Boke i ilustratora Edvina Dragičevića izdane su 2010. godine. One su rezultat partnerstva Muzeja i poznatog pisca za djecu, Jasena Boke te likovnog umjetnika i ilustratora Edvina Dragičevića. *Priče iz muzeja* na pristupačan i zanimljiv način djeci predstavljaju Muzej grada Splita i arhitektonski sklop Papalićeve palače u kojemu je Muzej smješten, kao i predmete koje Muzej čuva te ljude i zbivanja iz prošlosti grada. Svrha knjige je da informira, nauči i zabavi čitatelja. Ona sadržava sve ono poželjno u muzejskom edukativnom izdanju – čitak i razumljiv tekst kojega pripovijeda pripovjedač (maskota dječak Duje), primjeren jezik, brojne slikovite (ponekad i duhovite) crno-bijele i ilustracije u boji te slikovno-tekstualno objašnjenje stručnih pojmova. Zbog ovih odlika kategorija čitatelja može se kretati od predškolske djece do odraslih (roditelja, odgajatelja, učitelja, nastavnika). Ilustracije će privući zanimanje najmlađih i olakšati im putovanje kroz burnu splitsku povijest, a ujedno će svojim visokim umjetničkim vrijednostima senzibilizirati njihovu maštu i likovnost.⁶ Kritike *Priča iz muzeja* izrazito su pozitivne, kako kod publike tako i kod stručne javnosti. Mladen Vuković predstavio ih je u svojem osvrtu *kao ugodnu putovnicu za sve mlađe naraštaje kroz muzejske prostore... jačajući im svijest da su u gradu koji je imao važnu ulogu na istočnom Jadranu, kojega će i ovom knjigom još više zavoljeti, čuvati i promicati njegovu kulturnu baštinu.*⁷

Dodirni grad – tragovima urbanog Splita u prošlosti naslov je mape i publikacije koji su svjetlo dana ugledali 18. svibnja, upravo na Međunarodni dan muzeja 2011. godine. Publikacije su nastale iz partnerstva na projektu Muzeja grada Splita i dviju splitskih strukovnih škola – Turističko-ugostiteljske škole Split i Graditeljske obrtničke i grafičke škole u Splitu (danas Škola za grafiku, dizajn i održivu gradnju). U projekt je bilo uključeno deset vrijednih, talentiranih i temeljitih učenika navedenih škola zajedno s njihovim entuzijastičnim mentoricama, prof. Vedranom Ban Verbanac (Turističko-ugostiteljska škola Split) i prof. Teodorom Grgić Jeličić (Graditeljska obrtnička i grafička škola u Splitu). Realizaciji ovog izdanja prethodio je gotovo devetomjesečni rad na istraživanju teme, a to su plemićke kuće i palače u splitskoj staroj gradskoj jezgri. Ova je publikacija logičan nastavak prijašnjeg edukativnog projekta koji je obradio srednjovjekovne stambene kuće na kojima su u brojnim slučajevima kasnije i nastale ove plemićke palače. Velika Papalićeva palača u kojoj je smješten Muzej grada Splita predstavlja polazišnu

6 Bulimbašić, S. Katalog izložbe „Edvin Dragičević – ilustracije Priče iz muzeja“. Split: Muzej grada Splita, 2010.

7 Vuković, M. „Povijest u crtežu“ // Vijenac 430-431(2010), str. 12.

točku za ovo istraživanje. Učenici su proučavali i čitali literaturu iz muzejske knjižnice, istraživali na terenu, bilježili, fotografirali, pisali tekst i oblikovali inovativno vizualno rješenje publikacije i njen dizajn. Rad učenika koordinirale su mentorice i muzejska pedagoginja Muzeja koja je i urednica publikacije. Rezultat je izdanje koje funkcionira kao vodič kroz staru gradsku jezgru s posebnim osvrtom na plemićke kuće i palače, ali ujedno i nezaobilazne urbane prostore, osobe i priče koje se uz njih vežu. I ovo izdanje je dvojezično – na stranicama je usporedno i hrvatski i engleski tekst. Ovim projektom ostvarena su dva vrlo važna cilja. Prvi je da učenici uključeni u projekt dožive Muzej kao dinamično mjesto na kojem se potiče kreativnost i istraživački duh, ali i omogućuje realizacija zamisli i ideja. Drugi jest da se svi koji temeljito žele istražiti splitsku staru gradsku jezgru ne ulazeći u odviše detaljne i stručne tekstove, upoznaju s baštinom splitskih plemićkih obitelji, kulturom življenja u gradu i zanimljivim pričama naših gradskih trgova i šetnica.⁸ O uspješnosti i kvaliteti ovog izdanja svjedoči i činjenica da je u godinu dana čitava naklada (500 primjeraka) izašla iz Muzeja, odnosno našla se na policama naših posjetitelja, ali i drugih muzeja i srodnih ustanova. Bilo je prijedloga da se ova publikacija uzme kao primjer drugim gradovima sličnog urbanog razvoja kako bi se ovaj projekt povezao u mrežu projekata na nacionalnoj razini. Sve ovo djelovalo je poticajno pa se u 2012. godini krenulo s radom na drugom dopunjenom izdanju. Učenici su ponovno prionuli na posao i izdanje su dopunili novim fotografijama i podacima. Trenutno su i mapa i vodič spremni za tiskanje drugog izdanja.

Katalog edukativnih radionica u Muzeju grada Splita također pripada cjelini pedagoško-edukativnih izdanja Muzeja, iako po svojoj strukturi nije štivo već informativna publikacija. Radi se o knjižici koja na četrdesetak stranica tekstom, slikom i ilustracijom detaljno opisuje sve edukativne programe koje djeci i mladima nude Muzej grada Splita i Galerija Emanuel Vidović. Osim toga, u njoj se nalaze korisne informacije o tome kako organizirati i provesti učinkovit posjet Muzeju. Uočena je i važnost takvih informacija za uspješno postizanje cilja, a to je da posjet Muzeju rezultira pozitivnim iskustvom koje je poučno, kreativno i zabavno i koje će u konačnici kod svakog posjetitelja potaknuti dublji interes za baštinu. Još je 1994. godine S. Pintarić pisala o važnosti tiskanja različitih edukativnih materijala u muzejima uključujući i one informativnog karaktera koji će obavještavati javnost i biti u kontaktu s potencijalnom publikom.⁹ Ovakav pomno isplanirani i usustavljeni edukativni program rezultira višekratnim organiziranim posjetima djece i mladih koji se upoznaju s brojnim temama iz splitske povijesti i na taj način zavole Muzej i baštinu. Pored toga, svojim edukativnim programima Muzej odgaja i obrazuje buduće čitatelje muzejskih izdanja za djecu i mlade koja tematiziraju baštinu svojega kraja. Edukacija u Muzeju zasigurno je poticaj da posegnu za knjigom o baštini i van njega – na policama knjižnica i knjižara.

Samo kroz cjeloviti pristup odgoju i obrazovanju o baštini u kojem će sve zainteresirane strane¹⁰ raditi za isti cilj, a to je pojedinac s jasnom vizijom svojega identiteta i njegov-

8 Barišić Bačelić, G. Dodirni grad: tragovima urbanog Splita u prošlosti. Touch the city: trace the history of urban Split. Split: Muzej grada Splita, 2011. Str. 42.

9 Pintarić, S. „Prijedlozi za tiskanje edukativnih materijala u muzejima“// *Informatica museologica* 25, 1-4 (1994), str. 76.

10 Pritom se misli na roditelje, školu, muzeje, knjižnice i druge ustanove u kulturi i obrazovanju.

ih naslijeđenih vrijednosti, kao i s razumijevanjem za *drugog* i senzibilitetom za tuđe kulture, baština ostaje sačuvana i vrjednovana za budućnost. Takav pojedinac ujedno postaje i *korisnik baštine*.

Zbog izuzetne važnosti edukacije o baštini u Muzeju grada Splita, ali i nepreglednih mogućnosti koje to područje pruža, i dalje se planiraju različiti projekti koji će biti vidljivi u novim tiskanim i elektronskim edukativnim izdanjima za djecu i mlade. Poticaj i inspiracija za rad je sve veći broj *malih korisnika muzeja* čija pitanja, komentari i dojmovi gotovo svakodnevno odjekuju prostorom Muzeja.

Literatura

1. Barišić Bačelić, G. Dodirni grad: tragovima urbanog Splita u prošlosti. Touch the city: trace the history of urban Split. Split: Muzej grada Splita, 2011.
2. Barišić Bačelić, G. Srednjovjekovne kuće u Splitu = Medieval houses in Split. Split: Muzej grada Splita, 2010.
3. Boko, J. Priče iz muzeja. Split: Muzej grada Splita, 2010.
4. Bulimbašić, S. Katalog izložbe „Edvin Dragičević – ilustracije Priče iz muzeja“. Split: Muzej grada Splita, 2010.
5. Cukrov, T. „Vodiči po muzeju za djecu – muzejska pedagogija danas“// Informatika museologica 40, 3/4 (2009).
6. Pintarić, S. „Prijedlozi za tiskanje edukativnih materijala u muzejima“// Informatika museologica 25, 1/4 (1994).
7. Vujić, Ž. „Istraživanje korisnika baštine kao prilog jačanju struke (pa tako i one muzejsko pedagoške)“: Stanje struke: izazovi i mogućnosti // Zbornik VI. skupa muzejskih pedagoga / Zagreb: Hrvatsko muzejsko društvo, 2010.
8. Vuković, M. „Povijest u crtežu“ // *Vijenac* 430-43(2010).

